

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**76-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету**

ТОМ 2

14 травня – 23 травня 2024 р.

Результати численних досліджень свідчать про незадовільний рівень здоров'я, функціонального й психоемоційного стану та фізичної підготовленості військовослужбовців після контузії. На підставі аналізу та узагальнення сучасних науковометодичних підходів щодо фізичної підготовки, відновлення та адаптації військовослужбовців, які мали бойові травми, з'ясовано, що травми, контузії, отримані під час бойових дій, займають важливе місце серед чинників ризику зниження боєздатності.

Література

1. Галушка А.М., Подолян Ю.В., Швець А.В., Горшков О.О. Особливості бойового травмування, що супроводжувалося акубаротравмою у військових – учасників бойових дій. *Військова медицина України*. 2019. Том. 19. С. 56–66.

2. Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати? *Довідник для широкого кола фахівців*. Київ, 2023. 164 с.

УДК 369.013

*Д.О. Сизенко, магістрант
Науковий керівник: В.В. Шевчук, к.псих.н., доцентка
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

ПСИХОЛОГІЯ ХАРАКТЕРУ ОСОБИСТОСТІ

У психології поняття «характер», означає якість особистості, що узагальнює сукупність найбільш виражених, взаємоузгоджених і відносно стійких індивідуальних властивостей особистості, які проявляються в діяльності спілкуванні й відношенні до людей, до себе, до праці, до миру в цілому обумовлюючи певні способи поведінки [2, с. 57].

У вивченні характеру історично виокремилось два основних напрямки. В рамках першого напрямку домінує поняття про детермінацію характеру індивідними характеристиками людини. Спочатку ними були особливості мозку. Надалі, завдяки роботам Е. Кречмера й У. Шелдона дихотомія «мозок – характер» поступається місцем дихотомії «тіло – характер». Ця традиція виявилася досить стійкою й багато інших типологій характеру засновані на визнанні зв'язку фізичного й психічного компонентів. У рамках цього напрямку типи характеру прямо пов'язувалися з типами темпераменту, а останні з конституціональними типами. Це – типології Гіппократа, Ф. Джордано, Е. Кречмера, У. Шелдона, К. Юнга, К. Леонгарда, П.Б. Ганнушкина й Личко. Як загальне підґрунтя для цих типологій виступає мотиваційний аспект особистості поза будь-якими етичними й моральними оцінками. Інший напрямок у

вивченні характеру можна визначити як культурологічний, який розглядає поняття соціального й індивідуального характеру.

Першим хто спробував розвести ці поняття, був Е. Фромм. Індивідуальний характер людини – це те, завдяки чому, люди, що належать одного типу культури, відрізняються один від одного. Е. Фромм підкреслює, що характер виконує функцію відбору цінностей і служить для пристосування людини до суспільства, оскільки провідною потребою людини є потреба зв'язку з навколишнім світом. Тим самим у структурі характеру підкреслюється етичний і моральний аспекти особистості. Платону належить перша типологія характерів, заснована також на етичних принципах. Процес становлення індивідуального характеру – це процес зіткнення індивідуальних переживань людини, обумовлених культурою з його конституціональними особливостями. Існує ряд визначень характеру з погляду різних підходів:

- характер – це прояв темпераменту в певному соціальному середовищі (діагностичний підхід);
- форма поведінки, необхідна для збереження структури мотивів (особистісний підхід); риси характеру розглядаються як способи вирішення особистісних проблем;
- система стійких мотивів, відносин, психічних якостей, пов'язаних зі звичними, типовими способами поведінки;
- індивідуальний життєвий стиль (А. Адлер);
- об'єднання здатностей (зміст) і темпераменту (форма);
- міра врівноваженості внутрішнього й зовнішнього світів особистості, особливості адаптації індивіда до навколишньої дійсності.

Характер формується протягом всього життя людини. Спосіб життя містить у собі напрям думок, почуттів, спонукань, дій у їхній єдності. У міру формування способу життя особистості, у результаті її вчинків формується й характер. Особливу роль в цьому відіграють суспільні умови й конкретні життєві обставини. Безпосереднє формування характеру відбувається в різних групах (родина, дружня компанія, клас, трудовий колектив й ін.). Залежно від того, яка група є для особистості референтною, і які цінності культивує у своєму середовищі, такі відповідні риси характеру будуть розвиватися в її членів. Риси характеру також залежать від позиції особистості в групі. Найбільш об'єктивні дані про характер людини дає її свідоме поведінка.

Саме по тому, яку із можливих дій вибирає людина в тій або іншій ситуації, оцінюється її характер. Характер є досить багатограним. Зміст характеру становить особистісну спрямованість, що визначає інтереси, переконання, цілі людини. Характер являє собою єдність спрямованості й образу дій. Саме спрямованість лежить в основі єдності, цілісності та сили характеру особистості. Однак, характер і спрямованість – це не те ж саме. Люди із однаковою спрямованістю можуть йти зовсім різними шляхами до

досягнення цілей, використовуючи для цього свої способи. Ця відмінність визначає специфіку характеру особистості: життєрадісною і веселою може бути як високоморальна так і підла людина. Наявність життєвих цілей – головна умова формування характеру. Безхарактерній людині властиві відсутність або розмитість цілей. Під формулюванням «сильний характер», передбачаються стійкі прояви властивостей особистості, що жорстко детермінують поведінку, відрізняючи її визначеністю відносини до навколишнього світу. Формулювання «безхарактерна людина», має на увазі людини, позбавленого внутрішньої визначеності, коли кожен учинок більше залежить від зовнішніх обставин, чим від неї самої. Коли немає характеру, тобто є лише зовнішня форма поведінки. У характері, що сформувався, провідним компонентом є система переконань людини. Переконаність визначає довгострокову спрямованість поведінки, непохитність у досягненні поставлених цілей.

Таким чином, характер визначається набором цінностей, що виражаються у відносинах особистості до тієї або іншої частини світу. Характерологічними є ті властивості особистості, які накладають певний відбиток на поведінку й виражають систему відносин людини. Таким чином, визначимо характер як систему відносин особистості до світу, до людей та до самого себе. Дане визначення дає ключ до розуміння структури характеру, як сукупності рис, а також послідовності їх формування в онтогенезі.

Література

1. Помиткін Е. О. *Психологія духовного розвитку особистості: Монографія*. К. : Наш час, 2007. 280 с
2. Столяренко О. Б. *Психологія особистості*. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с

УДК 173.5-055.52-051-055.62-052

*О.В.Кустова, магістрантка групи ФП-501
Науковий керівник: В.В. Шевчук, к.псих.н., доцентка
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ МІЖ БАТЬКАМИ ТА ПІДЛІТКАМИ

Підлітковий вік – це час перевірки всіх членів сім'ї на соціальну, особистісну і сімейну зрілість. З дорослішанням дітей часто всю сім'ю починає лихоманити, загострюються подружні конфлікти, всі проблеми і протиріччя між членами сім'ї виходять назовні. Починається психологічне відділення дитини від батьків, протиставлення себе їм. Підліток може бути грубим, різким, гостро критикувати своїх батьків та інших дорослих. Всі ці